

Ісаєв Арсен
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого
Харків, Україна
<http://orcid.org/0000-0002-9982-0572>
e-mail: bitishu300@gmail.com

УДК 347.122

<https://doi.org/10.69724/2786-8834-2025-4-1-167-178>

ЦИФРОВІ РЕЧІ ТА ЦИФРОВІ ГРОШІ ЗА ЦИВІЛЬНИМ ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Ісаєв Арсен. Цифрові речі та цифрові гроші за цивільним законодавством України

Анотація

Вступ. У статті розглянуто нові правові явища в Україні, пов'язані з цифровими гроши-ма та цифровими речами, які стали актуальними в умовах розвитку інформаційних техно-логій та цифровізації. Звернуто увагу на те, що цифрові гроші, які були законодавчо регла-ментовані раніше, швидше увійшли в обіг, ніж цифрові речі. Зміни в Цивільному кодексі України вивели гроші з категорії речей, що викликало потребу в аналізі співвідношення між цифровими гроши-ма та цифровими речами. Мета статті полягає у дослідженні правової природи цифрових речей, вивченні у першому наближенні основних видів цифрових речей, а також з'ясуванні юридичних ознак цифрових грошей, що дасть змогу визначити, як спів-відносяться вказані об'єкти цивільних прав.

Методи. У дослідженні застосовано формально-логічний метод, порівняльний, системно-го аналізу офіційних документів, синтезу, індукції, дедукції та аналогії.

Результати. Підкреслено, що цифрові гроші, зокрема е-гривня, є самостійним об'єктом цивільних прав, який має зобов'язально-правову природу. Водночас цифрові речі, які вклю-чають віртуальні активи та цифровий контент, мають свою специфіку та правовий режим. Проаналізовано законодавчі зміни, які визначають цифрові речі як блага, що існують у циф-ровому середовищі та мають майнову цінність.

У статті також порушено питання про віртуальні активи, які згідно з новим законодав-ством є нематеріальними благами, що мають вартість. Звернуто увагу на колізії між новими нормами та положеннями Цивільного кодексу України, що потребує подальшого врегулю-вання.

Обґрунтовано важливість створення безпечної та прозорої інфраструктури для викорис-тання цифрових грошей, яка враховуватиме інтереси всіх учасників ринку. Зазначено, що успіх цифрових грошей залежатиме від їх здатності конкурувати з криптовалютами, які пропо-нують анонімність, дешевизну та відсутність посередників. Підкреслено необхідність по-дальшого розвитку правового регулювання цифрових грошей та цифрових речей в Україні.

Висновки. Зроблено висновок про наявність спільних ознак між таким різновидом циф-рових речей, як віртуальні активи у формі криптовалют та цифровими гроши-ма Національ-

ного банку України. Обидва об'єкти циркулюють у цифровому середовищі, можуть бути використані як засіб платежу, забезпечують ефективний та швидкий товарообмін. Проте, на відміну від криптовалют, цифрові гроші Національного банку України мають єдиного емітента, визнаються законним платіжним засобом у випадках, передбачених законом, номінуються у гривні та породжують зобов'язання Національного банку України щодо їх погашення.

Встановлено, що відносини з використанням цифрових грошей мають бути врегульовані з урахуванням відповідних вимог та спеціальних правил, передбачених чинним законодавством для будь-яких грошових відносин. Зокрема, про граничні розміри неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, що впливають на форму правочину, тощо.

Ключові слова: цифрові речі, цифрові гроші, віртуальні активи, цифровий контент, об'єкти цивільних прав.

Постановка проблеми

Цифрові гроші та цифрові речі є новими явищами у законодавстві України. Незважаючи на те, що цифрові гроші знайшли свою правову регламентацію раніше цифрових речей, в оборот останні потрапили швидше. Після зміни ст. 177 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) гроші були виведені із сукупності речей. Проте виникнення нового об'єкта цивільних прав – цифрових речей справедливо вимагає аналізу їх співвідношення з цифровими грошима.

Із прикладного погляду потрібно з'ясувати, чим цифрові речі відрізняються від суміжних об'єктів цивільних прав, що дасть змогу правильно кваліфікувати конкретне правовідношення (речове, зобов'язальне, грошове та ін.) та за потреби обрати релевантні механізми регулювання і способи захисту.

Сьогодні цивілісти можуть стверджувати, що гроші не є речами. Чи буде, у свою чергу, справедливим твердження про те, що цифрові гроші не є цифровими речами? З одного боку, позитивна відповідь на поставлене питання впливає зі змісту ч. 1 ст. 177 ЦК України, яка визначає гроші та цифрові речі як самостійні об'єкти цивільних прав. З іншого, можна побачити аргументи на користь протилежного висновку. Наприклад, відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 2 Закону України «Про цифровий контент та цифрові послуги» від 10.08.2023 р. №3321-IX (далі – Закон №3321) цифровим контентом, зокрема є комп'ютерні програми. У свою чергу, абз. 2 ч. 1 ст. 177¹ ЦК України цифровий контент визнає різновидом цифрових речей. Логічно доходимо висновку, що комп'ютерні програми є цифровими речами. Проте на законодавчому (п. 16 ч. 1 ст. 6 Закону України «Про авторське право і суміжні права»)¹ та доктринальному рівнях комп'ютерні програми визнаються результатами інтелектуальної, творчої діяльності й об'єктами авторського права (п. 2 ч. 1 ст. 433 ЦК України).

Отже, як не дивно, комп'ютерна програма може бути схарактеризована і як цифрова річ, і як результат інтелектуальної, творчої діяльності. Поєднання двох різних об'єктів цивільних прав можна спостерігати і на прикладі ч. 2 ст. 192 ЦК України,

¹ Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

яка за допомогою правил юридичної фікції визнає майнові права неспоживними речами.

Наведені вище приклади підкреслюють можливість поєднання різних об'єктів цивільних прав, або поширення правових режимів одних об'єктів на інші з утилітарних міркувань.

Для визначення співвідношення цифрових речей та цифрових грошей поглянемо детальніше на їх правову регламентацію.

Аналіз останніх публікацій та досліджень, ступінь розробленості проблеми

Останні цивілістичні пошуки з теми, що заявлена, більшою мірою присвячені дослідженню цифрових речей, віртуальних активів та цифрового контенту й грошей як об'єктів цивільних прав. Зокрема, серед вітчизняних науковців зазначеними питаннями опікувалися І. В. Спасибо-Фатєєва, Р. А. Майданик, І. Р. Калаур, В. А. Яроцький, К. Г. Некіт, Н. Ю. Філатова-Білоус, Ю. Є. Ходико, С. О. Глозов та ін. Окремі проблеми криптоактивів висвітлювали у своїх наукових працях Т. Tomczak, С. Wronka, Т. Van der Linden, Т. Shirazi та інші зарубіжні вчені.

Проте поза увагою дослідників залишилися питання співвідношення цифрових речей та цифрових грошей Національного банку України (далі – НБУ). Також недостатньо опрацьована проблематика порівняльно-правового аналізу цифрових речей, віртуальних активів, криптовалюти та CBDC.

Мета статті полягає у дослідженні правової природи цифрових речей, вивченні у першому наближенні основних видів цифрових речей, а також з'ясуванні юридичних ознак цифрових грошей, що дасть змогу визначити, як співвідносяться вказані об'єкти цивільних прав.

Досягнення мети дослідження передбачає вирішення таких завдань: а) визначення правового режиму цифрових речей; б) визначення правового режиму цифрових грошей; в) виявлення спільних та відмінних рис названих об'єктів та співвідношення зі схожими явищами, зокрема криптовалютами.

На підставі проведеного аналізу зроблено висновки про особливості правового регулювання відносин, пов'язаних із використанням цифрових грошей НБУ та цифрових речей за законодавством України.

Методи. У дослідженні застосовано формально-логічний метод для визначення підґрунтя досліджуваної проблематики та виявлення недоліків у національному правовому регулюванні та пошуку шляхів їх подолання.

Обрання порівняльного методу дає можливість виявити спільні та відмінні риси між цифровими речами та цифровими грошима. Це дозволяє визначити можливість для вдосконалення чинного законодавства щодо кожного з об'єктів.

З метою актуалізації інформації та висвітлення останніх законодавчих змін щодо обох об'єктів проведено системний аналіз офіційних документів, включаючи законопроекти, нормативно-правові акти та інші джерела.

Методи аналізу, синтезу, індукції, дедукції та аналогії також використовувалися для формулювання висновків щодо поточного цивільно-правового регулювання відносин з приводу цифрових речей та цифрових грошей в Україні.

Результати. Підкреслено, що цифрові гроші, зокрема е-гривня, є самостійним об'єктом цивільних прав, який має зобов'язально-правову природу. Водночас цифрові речі, які включають віртуальні активи та цифровий контент, мають свою специфіку та правовий режим. Проаналізовано законодавчі зміни, які визначають цифрові речі.

Викладення основного матеріалу

Питання віртуалізації грошей зумовлене сучасними майновими відносинами, розвитком інформаційних технологій та загальною цифровізацією більшості сфер суспільного життя. Завданням правової науки є вчасне та критичне осмислення нових об'єктів правовідносин, а також правил, за якими такі об'єкти мають циркулювати в обороті. Незважаючи на воєнний стан, Україна є однією з тих країн, які активно сприймають та запроваджують інноваційні продукти у галузі фінансових технологій.

Впровадження цифрових грошей НБУ

Одним із таких інноваційних продуктів є цифрові гроші НБУ – е-гривня. У міжнародному правовому полі цифрові гроші центробанків визначають абревіатурою CBDC (Central Bank Digital Currency). Розвідки у цьому напрямі та спроби врегулювати відносини з приводу CBDC роблять більшість розвинених країн світу. 28 червня 2023 р. Європейська комісія представила проєкт законодавчої пропозиції щодо цифрового євро – Регламент Європейського парламенту та ради «Про запровадження цифрового євро» (далі – Регламент)². Мета Регламенту – гарантувати, що майбутній цифровий євро надасть фізичним та юридичним особам додатковий вибір для оплати у цифровому форматі, використовуючи поширену, дешеву, безпечну та стійку форму державних грошей у будь-якій точці зони євро.

У законодавчий простір України термін «цифрові гроші» вводиться Законом України «Про платіжні послуги» від 30.06.2021 р. №1591-IX³. Відповідно до п. 96 ч. 1 ст. 1 цього Закону «...цифрові гроші Національного банку України (далі – цифрові гроші) – електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є Національний банк України».

Згідно із ч. 2 ст. 3 Закону «Про платіжні послуги» грошові кошти (кошти) включають також електронні гроші та цифрові гроші у випадках, передбачених цим Законом. Електронні гроші та цифрові гроші існують лише у безготівковій формі. Отже, електронні гроші та цифрові гроші визнаються коштами за умов, передбачених Законом.

У свою чергу, п. 6 ч. 1 ст. Закону України «Про валюту і валютні операції» від 21.06.2018 р. №2473-VIII визначає валюту України (гривню) як: а) грошові знаки грошової одиниці України – гривні у вигляді банкнот, монет, у тому числі

² REGULATION OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL «On the establishment of the digital euro» URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/%20EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0369>

³ Про платіжні послуги : Закон України від 30.06.2021 №1591-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 10.02.2025).

обігових, пам'ятних та ювілейних монет, і в інших формах, що перебувають в обігу та є законним платіжним засобом на території України, а також вилучені або такі, що вилучаються з обігу, але підлягають обміну на грошові знаки, що перебувають в обігу; б) кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах, виражені у гривні; в) електронні гроші, номіновані у гривні; г) цифрові гроші НБУ⁴.

Ширше за змістом поняття цифрових грошей передбачене ч. 2 ст. 35 Закону України «Про Національний банк України» від 20.05.1999 р. № 679-XIV, зокрема: «Цифрові гроші Національного банку як електронна форма грошової одиниці України є законним платіжним засобом на території України, приймається фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків виключно у випадках, передбачених законодавством України»⁵.

Окрім того, Закон визначає, що порядок випуску, зберігання та погашення цифрових грошей, а також особливості виконання платіжних операцій із застосуванням цифрових грошей визначаються нормативно-правовими актами НБУ (ч. 1 ст. 62). Однак, незважаючи на те, що цифрові гроші як економіко-правовий феномен були введені до сфери законодавчого регулювання ще влітку 2021 року, на момент проведення дослідження НБУ ще не врегулював відносини з їх обігу.

Із наведеного можна зробити висновок про те, що в Україні існують такі види коштів у безготівковій формі:

I. Безготівкові кошти, виражені у гривні (кошти на рахунках у банках та інших фінансових установах).

II. Електронні гроші, номіновані у гривні (одиниці вартості, що зберігаються в електронному вигляді, випущені емітентом електронних грошей для виконання платіжних операцій (у тому числі з використанням наперед оплачених платіжних карток багатодільового використання), які приймаються як засіб платежу іншими особами, ніж їх емітент, та є грошовим зобов'язанням такого емітента електронних грошей).

III. Цифрові гроші НБУ (електронна форма грошової одиниці України, емітентом якої є НБУ).

Також на підставі викладеного можна виокремити такі істотні ознаки цифрових грошей:

- 1) цифрові гроші є різновидом коштів у безготівковій формі;
- 2) цифрові гроші є електронною формою грошової одиниці України;
- 3) цифрові гроші є законним платіжним засобом на території України;
- 4) цифрові гроші використовуються для проведення платіжних операцій та розрахунків виключно у випадках, передбачених законом;
- 5) емітентом цифрових грошей є НБУ;
- 6) цифрові гроші підлягають погашенню.

⁴ Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 № 2473-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 12.02.2025).

⁵ Про Національний банк України: Закон України від 20.05.1999 № 679-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text> (дата звернення: 12.02.2025).

Підсумовуючи наведене, можна стверджувати, що е-гривня як об'єкт цивільних прав є різновидом грошей у безготівковій формі і має зобов'язально-правову природу, що походить від законодавчо передбаченого обов'язку емітента погасити її. Е-гривня може використовуватися як законний платіжний засіб у випадках, передбачених законом, і в такому разі може прийматися фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків.

Впровадження цифрових речей

Законом України від 10.08.2023 р. № 3320-ІХ «Про внесення змін до Цивільного кодексу України щодо розширення кола об'єктів цивільних прав», статтю 177 ЦК України було доповнено новим об'єктом цивільних прав – цифровими речами⁶. Також главу 13 ЦК України «Речі. Майно» було доповнено новою статтею 179¹ «Поняття цифрової речі» такого змісту:

«1. Цифровою річчю є благо, що створюється та існує виключно у цифровому середовищі та має майнову цінність.

Цифровою річчю є віртуальні активи, цифровий контент та інші блага, щодо яких застосовуються положення частини першої цієї статті.

2. Особливості правового режиму цифрових речей визначаються законом. До цифрових речей застосовуються положення цього Кодексу про речі, якщо інше не встановлено цим Кодексом, законом або не впливає із сутності цифрової речі».

Отже, до цифрових речей належить не обмежене коло об'єктів, але виокремлені віртуальні активи та цифровий контент. Указані об'єкти є предметом регулювання спеціальних законів.

Цифровий контент як різновид цифрових речей

Що стосується правового регулювання цифрового контенту, то воно здійснюється раніше згаданим Законом № 3321. Відповідно до п. 11 ч. 1 ст. 2 вказаного Закону цифровим контентом визнаються дані, які створюються і надаються в цифровій формі. До цифрового контенту належать, зокрема, комп'ютерні програми, застосунки, відеофайли, аудіофайли, музичні файли, цифрові ігри та електронні книги.

Таке поняття цифрового контенту відповідає Директивам ЄС. Зокрема п. 6 ст. 2 Директиви Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2019/771 від 20.05.2019 р. «Про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС»⁷.

⁶ Потрібно зауважити, що ст. 177 ЦК України після внесення змін Законом України від 10.08.2023 № 3320-ІХ, була доповнена не тільки цифровими речами як новим об'єктом цивільних прав, але значення самостійних матеріальних благ набули такі об'єкти, як гроші та цінні папери.

⁷ ДИРЕКТИВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО ПАРЛАМЕНТУ І РАДИ (ЄС) 2019/771 від 20 травня 2019 року про деякі аспекти, що стосуються договорів про продаж товарів, про внесення змін до Регламенту (ЄС) 2017/2394 і Директиви 2009/22/ЄС та про скасування Директиви 1999/44/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82#Text (дата звернення: 12.02.2025).

Проте не будь-який комп'ютерний файл може бути визнаний цифровим контентом. Так само, як ознакою речі є здатність задовольняти певні потреби суб'єкта правовідносин, так серед ознак цифрового контенту виокремлюють наявність споживчих властивостей, що становлять певний інтерес для споживача⁸. Окрім того, цифровий контент має відповідати вимогам, передбаченим статтями 5–8 Закону № 3321.

Віртуальний актив як різновид цифрових речей

Другим різновидом цифрових речей є віртуальні активи. Однією з останніх світових подій у питанні віртуальних активів стало схвалення 20.04.2023 р. Європейським парламентом нових загальних правил нагляду та захисту прав споживачів щодо криптовалют – Markets in Crypto assets (MiCA)⁹.

MiCA – це документ, який передбачає регулювання віртуальних активів у ЄС, захищаючи користувачів та інвесторів у цій галузі.

Основні категорії активів, на які впливає MiCA:

1) криптовалюти (наприклад, Bitcoin, Ethereum та Dogecoin) – платіжні інструменти на основі DLT, які можна передавати та зберігати в електронному вигляді і ціни на які вільно коливаються у відповідь на ринковий попит;

2) токени електронних грошей (наприклад, EURS, USD Coin і Tether) – платіжні інструменти на основі DLT, які прив'язують свою ціну до єдиної фіатної валюти і стабілізують свою вартість шляхом підтримання резервів активів для забезпечення запитів користувачів на викуп;

3) токени, прив'язані до активів (наприклад, Digix Gold), – платіжні інструменти на основі DLT, які прив'язані до фіатних валют, товарів і навіть інших криптоактивів і мають на меті стабілізувати свою вартість шляхом підтримання резервів активів для забезпечення запитів на викуп користувачами;

4) утилітарні токени (наприклад, Filecoin, Binance Coin та Flow) – інструменти на основі DLT, розроблені як засіб надання цифрового доступу до додатків, ресурсів та послуг, що надаються виключно їхніми емітентами.

Вітчизняне законодавство щодо віртуальних активів нині перебуває на етапі свого становлення. Зокрема, 17.02.2022 р. Верховною Радою України було прийнято Закон України «Про віртуальні активи» від 17.02.2022 № 2074-IX¹⁰ (далі – Закон № 2074-IX), що має набрати чинності з дня набрання чинності законом України про внесення змін до Податкового кодексу України щодо особливостей оподатку-

⁸ Див. : Цивільне право України : підруч. Частина загальна / Л. М. Баранова, Т. В. Дуденко та ін. ; за ред. проф. І. В. Спасибо-Фатєєвої. Харків : ECUS, 2024. С. 141–142.

⁹ REGULATION (EU) 2023/1114 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL of 31 May 2023 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng>.

¹⁰ Про віртуальні активи : Закон України від 17.02.2022 № 2074-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text> (дата звернення: 12.02.2025).

вання операцій з віртуальними активами. Вказаним законодавчим актом вводиться новий об'єкт цивільних прав – «віртуальний актив». Під віртуальним активом розуміється нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі. Існування та оборотоздатність віртуального активу забезпечується системою забезпечення обороту віртуальних активів. Віртуальний актив може посвідчувати майнові права, зокрема права вимоги на інші об'єкти цивільних прав (п. 1 ч. 1 ст. 1 Закону №2074-ІХ).

Так, сутнісними ознаками віртуального активу як об'єкта цивільних прав можна визнати такі:

- 1) віртуальний актив є самостійним об'єктом цивільних прав;
- 2) віртуальний актив є нематеріальним благом, що виражене сукупністю даних в електронній формі, та здатний до передання третім особам;
- 3) віртуальний актив має вартість;
- 4) віртуальний актив може бути визнаний об'єктом, що знаходиться у вільному обороті, обмеженим у обороті або вилученим з обороту;
- 5) віртуальний актив створюється та існує у системі забезпечення обороту віртуальних активів;
- 6) віртуальний актив може посвідчувати майнові права.

Отже, цивільно-правова характеристика віртуальних активів заснована на їх легальному визначенні та виявляється у сутнісних ознаках, що притаманні їм, як специфічному об'єкту цивільних прав.

На момент проведення дослідження Закон №2074-ІХ не набрав чинності, але певну колізійність його норм з ЦК України необхідно підкреслити. Закон №2074-ІХ визнає віртуальні активи нематеріальним благом, що суперечить положенням ЦК України.

ЦК України визнає цифрові речі (зокрема віртуальні активи) матеріальним благом, що має майнову цінність поряд із речами, грошима, майновими правами та іншими матеріальними благами (гл. 13 «Речі. Майно» книги першої).

Криптовалюта як різновид віртуального активу та цифрові гроші НБУ

Виходячи із природи цифрових грошей та цифрових речей, можна побачити, що обидва об'єкти існують у цифровому середовищі та можуть належати суб'єктам цивільного права на праві власності, якщо інше не буде впливати із закону. Цифрові гроші НБУ мають певні спільні ознаки з такими віртуальними активами, як криптовалюти.

Виокремлюють різноманітні (юридичні та економічні) ознаки криптовалют, серед основних: 1) вони є цифровими речами, а отже, майновим благом; 2) створюються та циркулюють за допомогою програмно-апаратних комплексів у цифровому середовищі; 3) можуть визнаватися засобом платежу (не плутати із законним платіжним засобом – гривнею у відповідних формах); 4) не потребують посередника у вигляді фінансової установи для проведення платежів та розрахунків (пірінгова система); 5) не забезпечені ніяким еквівалентом; 6) мають високу волатиль-

ність; 7) відмінні від електронних грошей, безготівкових коштів та цифрових грошей центробанків, що номіновані у грошовій одиниці держави; 8) як правило, мають високий ступінь анонімності; 9) як правило, відсутній єдиний емітент (центробанк держави).

Із наведеного можна побачити, що обидва об'єкти циркулюють у цифровому середовищі, можуть бути використані як засіб платежу, забезпечують ефективний та швидкий товарообмін. Слід звернути увагу на те, що екосистемою генерування, обігу, зберігання, обліку та використання криптовалют є розподілений реєстр – DLT (Distributed Ledger Technology). Основною, але не єдиною системою розподіленого реєстру є блокчейн. Блокчейн описують як децентралізовану (DLT) систему, що зберігає записи про власність та рух цифрових активів, що постійно розширюється. Іншими словами, це ланцюжок блоків, кожен з яких містить набір підписів, транзакцій та унікальний ідентифікатор з попереднього блоку – хеш. Ці властивості роблять блокчейн захищеним від редагування без згоди всіх учасників мережі¹¹. Цілоком можливо, що система платежів з використанням цифрових грошей буде також побудована на базі блокчейну. У січні 2024 р. заступник голови НБУ Олексій Шабан заявив, що на сьогодні рішення про масштабний випуск е-гривні ще не ухвалено. Допомогти в ухваленні такого рішення може пілотний проєкт, підготовка до якого вже розпочалася. Планується провести його на основі технології DLT та у відкритому середовищі, тобто з реальними користувачами й постачальниками платіжних послуг. Це дасть можливість переконатися, чи здатна е-гривня виконувати функції грошей, чи задовольнятиме вона потреби користувачів, чи ефективна її програмованість¹².

Проте схожість та зв'язок цифрових грошей НБУ та цифрових речей на цьому закінчується.

Як було зазначено вище, цифрові гроші НБУ є різновидом коштів у безготівковій формі, майнова цінність (платіжна сила) яких визначається законом. Єдиним емітентом е-гривні може бути НБУ. Цифрові гроші є не просто засобом обміну (на відміну від криптовалют), вони є законним платіжним засобом на території України, який приймається фізичними і юридичними особами для проведення платіжних операцій та розрахунків у випадках, передбачених законодавством України. Тому відносини з використанням цифрових грошей мають бути врегульовані з урахуванням відповідних вимог та спеціальних правил, передбачених чинним законодавством для будь-яких грошових відносин. Наприклад, договір дарування цифрових грошей НБУ між фізичними особами на суму, яка перевищує п'ятдесятикратний розмір неоподаткованого мінімуму доходів громадян, має бути

¹¹ Див.: Блокчейн: що це, де використовується та як пов'язаний з базами даних. Стаття. URL: <https://itedu.center/ua/blog/articles/what-is-blockchain/> (дата звернення: 12.02.2025).

¹² Див.: Цифрові гроші: як і на що українці зможуть витратити е-гривню. Стаття. URL: <https://dengi.ua/ua/budget/9751982-tsifrovye-dengi-kak-i-na-chto-ukraintsy-smogut-tratit-e-grivnu> (дата звернення: 12.02.2025).

укладено у письмовій формі з обов'язковим нотаріальним посвідченням на підставі вимог ч. 5 ст. 719 ЦК України.

У свою чергу, цифрова річ є благом, яке має майнову цінність, пов'язану із економічними показниками попиту та пропозиції та не надається йому на підставі законодавчих приписів. Така цінність залежить від корисних властивостей цифрової речі та від її здатності задовольняти потреби суб'єкта.

Висновки

Е-гривня не є цифровою річчю. Цифрові гроші НБУ є самостійним об'єктом цивільних прав і можуть стати альтернативою для електронних грошей і безготівкових коштів у сфері е-комерції та безготівкових платежів і переказів. Окрім того, цифрові гроші НБУ можуть опосередковувати ефективний обіг цифрових речей (віртуальних активів та цифрового контенту) з урахуванням того, що і ті й інші функціонують у цифровому середовищі. Окремо слід зауважити, що зміни цивільного законодавства, які включають віртуальні активи до роду цифрових речей, зумовлюють необхідність корегування Закону України «Про віртуальні активи» у контексті визнання останніх матеріальним благом.

Переваги та недоліки цифрових грошей НБУ будуть виявлені тільки після аналізу практики їх використання у відповідних сферах грошових відносин значною кількістю зацікавлених осіб. Для цього має бути створена зручна, безпечна та прозора інфраструктура, що враховуватиме інтереси всіх учасників ринку платіжних послуг та інших суб'єктів. Проте, якщо розглядати розвиток СВДС як реакцію центробанків на розвиток криптовалюти, то треба врахувати, що популярність останніх ґрунтується на таких засадах, як: а) анонімність; б) дешевизна або безоплатність використання/зберігання; в) відсутність посередника між власником грошей та їх отримувачем; г) неможливість втручання у систему транзакцій, що на базі блокчейну; д) неможливість довільної емісії; е) транскордонність.

REFERENCES

- Babiy, M. (2024, November 8) Blockchain: what it is, where it's used, and how it's related to databases. *Blog ITEDU* <https://itedu.center/ua/blog/articles/what-is-blockchain/> [in Ukrainian].
- Spasibo-Fateeva, I. V. (Ed). (2024). *Civil law of Ukraine: General part/* Kharkiv: ECUS. [in Ukrainian].
- Tkachenko, O. (2025, January 21) Digital money: how and what Ukrainians will be able to spend e-hryvnia. *DENGI.ua webe-site* <https://dengi.ua/ua/budget/9751982-tsfrovye-dengi-kak-i-na-chto-ukraintsy-smogut-tratit-e-grivnu> [in Ukrainian].
- The European Parliament and of The Council (2019, May 20) Directive (Eu) 2019/771 on certain aspects concerning contracts for the sale of goods, amending Regulation (EU) 2017/2394 and Directive 2009/22/EC, and repealing Directive 1999/44/

- EC https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_026-19?find=1&text=%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%82#Text [in English].
- The European Parliament and of the Council (2023, May 31) Regulation (Eu) 2023/1114 on markets in crypto-assets, and amending Regulations (EU) No 1093/2010 and (EU) No 1095/2010 and Directives 2013/36/EU and (EU) 2019/1937. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/1114/oj/eng> [in English].
- Regulation of the European Parliament and of the Council «On the establishment of the digital euro». *EUR-Lex Access to European Union law webe-site* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/%20EN/TXT/?uri=CELEX%3A52023PC0369> [in English].
- On Copyright and Related Rights (2022, December 1). Law of Ukraine No 2811-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text>[in Ukrainian].
- On Payment Services (2021, June 30). Law of Ukraine No 1591-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text>[in Ukrainian].
- On Currency and Currency Transactions (2018, June 21). Law of Ukraine No 2473-VIII <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text>[in Ukrainian].
- On the National Bank of Ukraine (1999, May 20). Law of Ukraine No 679-XIV <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14#Text>[in Ukrainian].
- On Amendments to the Civil Code of Ukraine on Expanding the Range of Objects of Civil Rights (2023, August 10). Law of Ukraine No 3320-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3320-%D0%86%D0%A5#Text>[in Ukrainian].
- On Virtual Assets (2022, February 17). Law of Ukraine No 2074-IX <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2074-20#Text>[in Ukrainian].

Arsen Isaiev

PhD in Law

Associate Professor,

Associate Professor of the Department of Civil Law

Yaroslav Mudriy National Law University

Kharkiv, Ukraine

**Isaiev Arsen. Digital Things and Digital Money According to the Civil Law of Ukraine
Abstract**

The article examines new legal phenomena in Ukraine related to digital money and digital things which have become relevant in the context of information technology and digitalization. The paper emphasized that digital money, which was legally regulated earlier, entered into a circulation faster than digital things. Amendments to the Civil Code of Ukraine removed money from the category of things, which necessitated an analysis of the relationship between digital money and digital things. The purpose of the article is to study the legal nature of digital things, to study, to a first approximation, the main types of digital things, and also to clarify the legal features of digital money, which will allow determining how these objects of civil rights are related.

Methods. The study applies a formal logical method to determine the basis of the issues under study and to identify shortcomings in national legal regulation and find ways to overcome them.

The choice of the comparative method makes it possible to identify common and distinctive features between digital things and digital money. This makes it possible to identify opportunities for improving the current legislation on each of the objects.

In order to update the information and highlight the latest legislative changes in relation to both objects, a systematic analysis of official documents, including draft laws, regulations and other sources, was conducted.

The methods of analysis, synthesis, induction, deduction and analogy were also used to formulate conclusions regarding the current civil law regulation of relations concerning digital things and digital money in Ukraine. The author emphasizes that digital money, in particular, the e-hryvnia, is an independent object of civil rights which has a binding nature. At the same time, digital things, which include virtual assets and digital content, have their own specifics and legal regime. The author analyzes legislative changes that define digital things as goods that exist in the digital environment and have property value.

The article also raises the issue of virtual assets, which, according to the new legislation, are intangible goods with value. Attention is drawn to the conflicts between the new rules and the provisions of the Civil Code of Ukraine, which require further regulation.

Attention is drawn to the importance of creating a secure and transparent infrastructure for the use of digital money that will take into account the interests of all market participants. It is noted that the success of digital money will depend on its ability to compete with cryptocurrencies which offer anonymity, low cost and lack of intermediaries. As a result, the article emphasizes the need for further development of legal regulation of digital money and digital things in Ukraine.

The author concludes that there are common features between such a type of digital things as virtual assets in the form of cryptocurrencies and the NBU digital money. Both objects circulate in the digital environment, can be used as a means of payment, and ensure efficient and rapid exchange of goods. However, unlike cryptocurrencies, the NBU digital money has a single issuer, is recognized as legal tender in cases provided for by law, is denominated in hryvnia and gives rise to the NBU's obligations to repay it.

It is established that relations with the use of digital money should be regulated in accordance with the relevant requirements and special rules provided for by the current legislation for any monetary relations. In particular, the maximum amounts of non-taxable minimum incomes of citizens that affect the form of a contract, etc.

Key words: *digital things, digital money, virtual assets, digital content, civil rights objects.*